

Цілі ЄЕС

- Усунення всіх обмежень в торгівлі між країнами-учасницями.
 - Загальний митний тариф у торгівлі з третіми країнами.
 - Ліквідація перешкод для переміщення осіб, капіталів, послуг.
 - Створення валютного союзу.
 - Зближення законодавства країн-членів ЄЕС.
 - Узгоджена економічна політика.
- 1992 р. — Підписання членам ЄЕС «Договору про Європейський Союз» (ЄС) у м. *Маастрихт* (набув чинності 1.11.1993 р.).

Цілі ЄС

- Створення єдиного внутрішнього ринку.
 - Збалансований та стійкий розвиток соціально-економічної сфери, ліквідація внутрішніх кордонів, економічний та валютний союз.
 - Єдина зовнішня політика та політика безпеки.
 - Посилення захисту прав та інтересів громадян країн ЄС шляхом введення громадянства ЄС.
- 1994 р. — створення Європейського економічного інституту для підготовки запровадження єдиної грошової одиниці.
- 1999 р. — введення єдиної грошової одиниці євро.
- На сьогоднішній день до ЄС входять 27 держав, у тому числі пост-радянські Литва, Латвія, Естонія (2004 р.). Україна не є навіть асоційованим членом ЄС, її перспективи вступу до Євросоюзу вельми віддалені.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

У післявоєнний період при владі змінювалися уряди лейбористів і консерваторів.

Лейбористська партія проголосила своєю метою «демократичний соціалізм», який може бути розбудований шляхом державного втручання в економіку та соціального реформування.

Консервативна партія виступає захисником приватної власності і противником зміцнення ролі держави в економічному регулюванні. Її уряди намагалися розширити свою соціальну базу, сприяючи збільшенню кількості власників.

Британські уряди другої половини ХХ — початку ХХІ ст.

Лейбористи (1945–1951 рр.)

Прем'єр-міністр К. Еттли.

- Англійський банк передано в державне управління.
- Націоналізовані вугільна промисловість, залізниці, електроенергетика, газова промисловість тощо за викуп.

Країни Західної Європи

- Запроваджене державне регулювання імпорту, експорту, руху капіталу, ринку робочої сили.
- Введено систему соціального страхування працівників.
- Безкоштовна медична допомога.
- Широке житлове будівництво (близько 1 млн індивідуальних динків).
- Заміна назви «Британська імперія» на «Британська співдружність», визнана незалежність Індії, Бірми, Пакистану тощо.
- Зростання податків і квартплати, збереження нерівності в оплаті жіночої та чоловічої праці.
- Участь у заснуванні НАТО, одержання допомоги за планом М. Шалла.

Консерватори (1951–1964 рр.)

Прем'єр-міністри: В. Черчилль (1951–1955 рр.), А. Іден (1955–1957 рр.), Г.Макміллан (1957–1963 рр.), А. Дуглас-Гьюм (1963–1964 рр.).

- Ідея «державного добробуту», довгострокове планування розвитку економіки.
- Денаціоналізація ливарної промисловості й автотранспорту.
- Розвиток нових галузей: авіа- та автобудування, хімічної й атомної промисловості.
- Скорочення видатків на систему соціального захисту.
- Стимування росту зарплати.
- Незалежність отримали майже всі британські колонії.
- Створення Європейської асоціації вільної торгівлі на противагу ЄЕС.

Лейбористи (1964–1970 рр.)

Прем'єр-міністр Г. Вільсон.

Прийнято національний п'ятирічний економічний план: розвиток НТР, співпраця за схемою «уряд — бізнес — профспілки». Відмова від націоналізації (крім чорної металургії). Примусове замороження зростання зарплати, зростання податків, девальвація фунта стерлінгів. Посилення Ольстерської кризи (див. нижче). Курс на вступ до ЄЕС.

У зв'язку зі світовою енергетичною кризою Велика Британія в 1970-х роках переживає спад виробництва (до 10%), інфляцію, зростання безробіття; посилюється страйковий рух. Країну називали «*гора людина Європи*», оскільки ані консерватори, ані лейбористи не могли подолати кризові явища.

Консерватори (1970–1974 рр.)

Прем'єр-міністр Е. Гіт.

Державний контроль за ціноутворенням і зарплатою.

- Обмеження профспілкової діяльності і страйків.
- Вступ до ЄЕС (1973 р.).

Лейбористи (1977–1979 рр.)

Прем'єр-міністри: Г. Вільсон, Дж. Каллаген.

- «Соціальний контракт» між профспілками й урядом: підвищення зарплати — не більше 5 % на рік, уряд стримує ціни.
- Кредити від Міжнародного валютного фонду покращили економічну ситуацію.
- Падіння реальної зарплати, інфляція.

Консерватори (1979–1997 рр.)

Прем'єр-міністри: М. Тетчер (до 1990 р.), Дж. Мейджор.

- Військовий конфлікт з Аргентиною за Фолклендські (Мальвінські) острови (1982 р.).

Політика «тетчеризму»

Історичний портрет!

Маргарет Гільда Тетчер народилася 1925 р. в містечку Грантем у Північній Англії в родині власника бакалійної лавки. Ще в гімназії вона виявила цікавість до політичної діяльності, тим більше що її батько був членом місцевої ради від консервативної партії. Маргарет закінчила хімічний факультет Оксфордського університету, де була президентом студентської консервативної асоціації. В 1951 р. вона бере шлюб з бізнесменом Денісом Тетчером. Політичному сходженню не завадили ані заміжжя, ані народження близнюків — сина і дочки. Вже за вісім років Маргарет Тетчер була обрана до парламенту, а з 1967 р. вона стає «тіньовим міністром». У 1975 р. вона обирається лідером Консервативної партії, а 1979 р. стає прем'єр-міністром — «залізною леді».

Маргарет Гільда Тетчер
(народилася у 1925 р.)

Мета: структурна перебудова економіки.

Суть

- Максимальна свобода приватного підприємництва.
- Стимулювання іноземних інвестицій.
- Розробка нафтових свердловин у Північному морі.
- Денаціоналізація промисловості.
- Закриття збиткових підприємств.
- Скорочення податків.
- Скорочення соціальних програм.
- Обмежене право профспілок на проведення страйків.

- Підтримка приватної освіти та охорони здоров'я.
- Зміцнене військово-політичне та економічне співробітництво з США і НАТО.

Це цікаво!

Один з міністрів кабінету Тетчер зауважив: «Тетчеризм означає змусити людей поклатися на самих себе. Маргарет Тетчер — британський еквівалент шерифа з його револьвером, який приборкує Дикий Захід».

Результати

- Високі темпи економічного зростання, подолання кризових явищ.
- Модернізація традиційних і розвиток наукомістких галузей.
- Бездефіцитний бюджет, низькі темпи інфляції.
- Зниження безробіття.
- Послаблення профспілкового руху.
- Збільшення плати за комунальні послуги та транспорт.
- Зростання військових витрат.
- Поразка страйку шахтарів (1984–1985 рр.).
- З 1993 р. почалося піднесення британської економіки.
- Відмова в наданні автономії Шотландії та Уельсу.

Лейбористи (з 1997 р.)

Прем'єр-міністри: Т. Блер, Г. Браун.

Стратегічна мета — «суспільство інтересів» та «економіка інтересів».

- «Золоте правило державних витрат»: уряд позичає гроші лише для інвестицій.
- Законодавче визнання профспілок як представників трудових колективів.
- Виділення значних коштів на модернізацію служби охорони здоров'я.
- Розширена система дитячих садків.
- Надано широку автономію Північній Ірландії, Шотландії та Уельсу. Центр позбавлений права вето на рішення місцевих органів, прийнятих у межах їхньої компетенції.
- Зближення рівня доходів найбагатшої і найбіднішої груп населення.
- Участь у миротворчих операціях НАТО та ООН (Югославія, Афганістан, Ірак).

Це цікаво!

У 1990-ті роки з Британської співдружності були виключені Нігерія та Пакистан — за порушення демократичних принципів.

2007 р. — лейборист **Г. Браун** призначений на посаду прем'єр-міністра Великої Британії.

Історичний портрет!

Гордон Браун (народився у 1951 р.) — прем'єр-міністр Великої Британії з 2007 р., лейборист. Почав брати участь у діяльності лейбористської партії з 12 років. Закінчив Единбурзький університет, ректором якого був у 1972–1975 рр. У Шотландії ректор представляє інтереси студентів та обирається ними зазвичай на три роки, а керує університетом віце-канцлер. У 1983 р. став головою лейбористської партії у Раді Шотландії, згодом — головним секретарем казначейства Великої Британії у «тіньовому» кабінеті міністрів. Протягом 10 років — від травня 1997 до червня 2007 рр. — обіймав посаду міністра фінансів у лейбористському уряді Т. Блера; це найдовше перебування на цій посаді від 1820-х років. У 2007 р. без суперництва був обраний лідером лейбористської партії замість Т. Блера та призначений прем'єр-міністром Об'єднаного королівства.

Гордон Браун
(народився у 1951 р.)

Загострення Ольстерської проблеми**Словник!**

Ольстер — Північна Ірландія.

Суть проблеми

1921 р. — Ірландія поділена на Південну, що отримала статус домініону і 1949 р. проголосила себе незалежною Ірландською Республікою, та Північну, що залишилася в складі Британії з певним самоврядуванням. 2/3 населення Ольстера — протестанти, нащадки британських колонізаторів; ірландці є католиками і становлять 1/3 населення, прагнуть приєднання до Ірландії.

Причини

- Домінування протестантів в економічному житті.
 - Соціальна нерівність ірландців та англійців.
- Характер:** національно-релігійний та соціально-економічний.

Основні події

- 1968 р. — сутички католиків і протестантів у Белфасті. **Ірландська Республіканська Армія (IRA)** розпочала збройну боротьбу з британськими властями.
- 1969 р. — загибель у конфліктах кількох тисяч чоловік, введення 30-тисячної британської армії.
- 1972 р. — введене пряме управління Ольстера з Лондона.
- 1994 р. — переговори уряду з IRA про припинення тероризму.
- 1998 р. — повернення Ольстеру самоврядування; до північно-ірландського уряду увійшли представники політичного крила IRA партії «Шин Фейн», протестантські представники.

- 1999 р. — автономія у сфері соціально-економічної політики, охорони здоров'я, культури, сільського господарства, правових питань; у віданні Лондона — податкова система і безпека. Виведена більша частина британських військ.

Результати й наслідки

На сьогоднішній день в Ольстері знову запроваджене пряме правління Лондона, проте продемонстрована можливість розв'язання спірних питань дипломатичним шляхом.

Сучасна Велика Британія

- Посідає особливу позицію в Євросоюзі, вимагаючи враховувати самобутність учасників; не приєдналася до зони євро.
- Загострення расової проблеми через присутність багатьох вихідців з колишніх британських колоній.
- Посідає сьоме місце в світі за обсягом ВВП.
- Є одним з найбільших світових інвесторів і фінансових центрів.
- Входить до трійки головних європейських партнерів України, за обсягами інвестицій в українську економіку посідає третє місце.

ФРАНЦІЯ**Становище Франції після II Світової війни**

- Країна-переможець, незважаючи на поразку від Німеччини 1940 р.
- Скорочення виробництва в середньому вдвічі, купівельної спроможності французів — у 2,5 раз.
- Зростання авторитету соціалістичної та комуністичної партій, які здобули більшість голосів на парламентських виборах та увійшли до тимчасового уряду.
- Тимчасовий уряд очолив Ш. де Голль (1944 р.).
- Очищення державного апарату від колаборантів, Петен довічно ув'язнений.
- Націоналізація окремих галузей промисловості (автозавод «Рено», автотранспортні та машинобудівні підприємства) і деяких кредитних банків.

Франція часів IV Республіки**Положення Конституції 1946 р.**

- Загальне виборче право; гарантовані права на працю, відпочинок, соціальне забезпечення, освіту.
- Назва «Французька імперія» замінена на «Французький союз».